

Шармар О.М. – доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МАТЕРІАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР «ІСТОТНОЇ ШКОДИ» І «ТЯЖКИХ НАСЛІДКІВ» ЗГІДНО З ПРИМІТКОЮ ДО СТ. 364 КК УКРАЇНИ – ЦЕ ЧІТКА ФОРМАЛЬНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ ЧИ ЧАСТКОВА ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ?

Актуальність дослідження поняття “істотної шкоди” і “тяжких наслідків”, передбачених ч. 3, 4 примітки до ст. 364 КК України зумовлена необхідністю удосконалення положень законодавства про кримінальну відповідальність для боротьби з корупцією. Науковою розробкою цього питання займалися такі вчені як: О.О. Дудоров, В.І. Борисов, З.А. Загинеї, В.М. Киричко, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, Ю. Пономаренко, А.В. Савченко, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк, В.Б. Харченко, А.Н. Яриш, М.В. Сийплові, Т.І. Слущька та ін.

Метою статті є аналіз проблемних питань тлумачення понять «істотна шкода» і «тяжкі наслідки», передбачені ч. 3, 4 примітки до ст. 364 КК України.

У зв'язку з посиленням боротьби з корупційними злочинами у КК України було внесено велику кількість доцільних змін, які на жаль не позбавлені суттєвих недоліків, що ускладнює застосування закону про кримінальну відповідальність. Так, 14 жовтня 2014 р. ВРУ прийняла ЗУ «Про запобігання корупції» [1]. Як наслідок згідно зі ст. 45 КК України до корупційних злочинів було віднесено злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу. Зосередимо увагу на суттєвих змінах, які стосуються злочинів в сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Згідно з чинною редакцією ч. 3 примітки ст. 364 КК України істотною шкодою у статтях 364, 364-1, 365, 365-2, 367 вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Тяжкими наслідками у статтях 364-367 КК вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян [2].

З цього приводу Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначив, що внаслідок прийняття ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 р. [3] у примітку до ст. 364 КК України було внесено зміни щодо нової редакції пунктів 3 і 4, які призвели до виникнення у судів низки питань, пов'язаних з розумінням передбачених законом понять «істотна шкода» і «тяжкі наслідки» та впливу цих змін на судову практику. Як наслідок Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних прийшов до висновку, що відбулася

декриміналізація значної частини діянь [4].

Викладене дозволяє констатувати, що відбулося суттєве звуження змісту «істотна шкода» і «тяжкі наслідки», які мають лише матеріальний характер, що призвело до декриміналізації «істотної шкоди» (фізичного або морального характеру) та «тяжких наслідків» (фізичного або морального характеру) у: зловживанні владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), зловживанні повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК України); перевищенні влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, що призвело до істотної шкоди чи тяжких наслідків (ч.1, ч.3 ст. 365 КК України); службовій недбалості (ст. 367 КК України) тощо.

У цьому аспекті необхідно зауважити, що до прийняття ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13.05. 2014 р. тяжкими наслідками при перевищенні влади або службових повноважень в теорії кримінального права охоплювалися: 1) фізична шкода (заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом або більше особам; необережне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; спричинення смерті; доведення до самогубства; створення аварійної ситуації, яка зумовила людські жертви); 2) матеріальна (майнова) шкода – шкода, яка у 250 і більше разів перевищує НМДГ; 3) порушення нормальної діяльності підприємства, установи, організації, їх банкрутство; наслідки, які суттєво ускладнюють відносини з іншими державами або міжнародними організаціями підривають авторитет держави або її окремих органів на міжнародній арені, тощо; 4) моральна шкода – найбільш серйозні порушення конституційних або інших законних прав громадян [5].

Вважаємо, що порушувати правомірне функціонування управлінської сфери, підривати авторитет, який не має кількісного виміру за наявності порушення нормальної діяльності підприємства, установи, організації, порушення конституційних або інших законних прав громадян повинно розглядатися як злочинне і не в усіх випадках може визначатися в неоподатковуваних мінімумах доходів громадян.

Отже, примітка до статті 364 КК України вимагає суттєвого доопрацювання з метою формулювання її правильної конструкції та забезпечення повної кримінально-правової охорони всіх суспільних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 р. № 766-VIII від 10.11.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

2. Кримінальний кодекс України від 05.05.2004 р. (за станом на 26.11.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: закон України від 13.05.2014, № 12-61-VII // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18>.

4. Лист заступника Голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ С.І. Кравченка до членів Науково-консультативної ради ВССУ від 6 травня 2015 р. № 223-770/0/4-15. – К.: Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ, 2015 – 2с.

5. Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Т. І. Слуцька. – К., 2010. – 20 с.